

УДК 37.015.3:82.08(048)

ДОСЛІДЖЕННЯ РІВНЯ РОЗВИТКУ ЕМПАТІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У МАЙБУТНІХ РЯТІВНИКІВ

Вавринів О. С.

Кривопишина О.А., д-р психол. наук, доцент
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Емпатія – це моральна якість, яка розвивається в залежності від рівня розвитку особистості, її здатності зрозуміти стан іншого, і існує в двох основних формах свого прояву – пасивного споглядання (співчуття) і активної дії (співпереживання).

Протягом останніх десятиріч учені-психологи все частіше у якості предмета дослідження обирають емпатію (В.В. Бойко, Т.В. Василишина, І.М. Коган, В.І. Кротенко, К.В. Лось, О.А. Орищенко, О.П. Саннікова, Т.І. Федотюк, І.М. Юсупов).

Таким чином, проблема емпатії, її місце в системі цінностей, структурі моральної свідомості й особистості загалом почала хвилювати не тільки філософів-етиків, а й психологів. Існує низка численних досліджень, у яких емпатія розглядається як умова розвитку моральної свідомості (І.Д. Бех, Л.І. Божович, М.Й. Боришевський), механізм просоціальної поведінки (Т.П. Гаврилова, А.В. Соломатіна й ін.) і самотрансцендентності людини (В.А. Петровський, К. Роджерс), як певна форма емоційної поведінки (О.К. Тихоміров, О.Я. Чебикін). [1]

Праця рятівника – одна із найскладніших видів людської діяльності. Її ефективне здійснення потребує не лише оперування широкими й різнобічними професійними знаннями та вміннями, а й вимагає наявності певних психологічних якостей. Проблема визначення професійно значущих якостей рятівника є досить актуальною. Рятуючи людей, рятівник повинен не просто виконувати свій обов'язок, який прописаний у присязі, а розпочати активну дію, яка в свою чергу виникає внаслідок проникнення в сутність емпатогенної ситуації, спрямовану на її розв'язання. Відповідно, рятівник повинен бути наділений емпатією в широкому розумінні цього поняття, а саме співпереживання як співучасті.

Як зазначають науковці (О.Кайріс, Г.Михальченко, А.Штейнмец, та ін.), високий рівень розвитку емпатії можна отримати в тому випадку, якщо до організаційних форм навчання, прийнятих у ВНЗ, включити необхідну інформацію щодо емпатії, чинники та механізми її формування [1; 2].

Дослідження проводилось на базі Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. У дослідженні брали участь 125 курсантів другого курсу (18-19 років) інституту «Пожежної безпеки». У дослідженні були використані такі методики: «Методика діагностики рівня емпатійних здібностей» Бойко В.В., «Діагностика емпатії» А.Меграбіан.

За даними дослідження ми отримали наступні результати: високий рівень розвитку емпатії спостерігається у 26% досліджуваних, середній рівень – 32%, низький рівень – 42%.

Також ми отримали результати, що вказують на конкретні параметри в структурі емпатії: раціональний канал емпатії – 20%, емоційний канал емпатії – 15%, інтуїтивний канал емпатії – 28%, установки, сприяючі емпатії – 12%, проникаюча здатність до емпатії – 8%, ідентифікація в емпатії – 17%.

Таким чином, можна зробити наступні висновки. Найвищий відсоток припадає на інтуїтивний канал емпатії. Для професійної діяльності рятівника це важливий показник тому, що інтуїтивний канал емпатії дозволяє людині передбачати поведінку партнерів, діяти в умовах дефіциту початкової інформації про них. При оновленні складу караулу, працівники ще не достатньо знайомі між собою, саме тому у них повинен бути розвинутий інтуїтивний канал емпатії, щоб вести ефективну боротьбу з вогняною стихією. Наступний – раціональний канал свідчить про спрямованість уваги на розуміння суті будь-якої іншої людини, на її стан, проблеми і поведінку. Ідентифікація в емпатії це – вміння зрозуміти іншого на основі співпереживань, постановки себе на місце іншого. Емоційний канал емпатії фіксує здатність особистості входити в емоційний резонанс з оточенням – співпереживати. Канал установок, сприяючий емпатії діагностує прагнення уникнення особистих контактів, переконуючи себе спокійно відноситися до переживань і проблем оточення. Проникаюча здатність в емпатії розцінюється як важлива комунікативна властивість людини, що дозволяє створювати атмосферу відкритості, довірчості, співпереживання емоційним станам інших, що є необхідною професійною якістю рятувальників.

Література:

1. Кайріс Е.Д. Особенности формирования педагогической эмпатии у будущих учителей / Е.Д. Кайріс // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та вузі: Зб.наук.праць.–Рівне: "Ліста", 2001. – С.195-198.
2. Михальченко Г.Ф. Формирование эмпатии у старшеклассников, ориентирующихся на педагогическую профессию: Автореф. дис. канд.психол.наук. – М., 1989. – 28 с.